volgen, en sedert op hunne colleges hebben onderwezen en in hunne bladen en werken gepropageerd. Prof. Dr H. H. Kuyper heeft die verandering ook toegegeven in „De Heraut" van 29 Mei j.l. Die verandering is in dit opzicht totaal. Wat nog in 1923 als geheel verkeerd werd voorgesteld, werd sedert als het eenig juiste gepredikt. De stukken van Prof. Dr H. H. Kuypers hand tot 1923, in de jongste „Reformatie"-nummers uit „De Heraut" van die vroegere jaren door Prof. Dr K. Schilder en Ds C. Veenhof weer in herinnering gebracht en herdrukt, zijn hier duidelijke en onweerlegbare bewijzen. Prof. Dr H. H. Kuyper is te dezer zake in kerkrechtelijke beschouwing sedert ± 1924 vlak omgekeerd, en in en sedert 1926 ook Ds Joh. Jansen, en schier alle oudere predikanten en ter Generale Synode adviseerende Hoogleeraren van onze Gereformeerde Kerken.

Dat is een zóó eclatant en vaststaand feit, dat geenerlei ontkenning daaraan iets zou kunnen veranderen.

Nu is het komen tot verandering van inzicht natuurlijk op zichzelf niets oneervols. Prof. Dr H. H. Kuyper schreef in „De Heraut" van 29 Mei j.l. als vertaling van een Latijnsch spreekwoord: „Dwalen is menschelijk, maar te volharden in de dwaling, wanneer men overtuigd is, dat men gedwaald heeft, is uit den Booze". En we zeggen denkelijk wel alleen: natuurlijk.

Maar wie dan zoo tot vlak omgekeerd inzicht, dan hij vroeger had, gekomen is, moet ook, wanneer het eene zaak van zooveel importantie betreft, en hij een persoon van zooveel invloed is als Prof. Dr H. H. Kuyper in onze Gereformeerde Kerken al sedert jaren in kerkrechtelijk opzicht, de volle verantwoordelijkheid voor die inzichtsverandering met hare practische gevolgen in het leven, ditmaal het kerkelijk leven onzer Gereformeerde Kerken, durven en willen dragen, en hij behoort het te kunnen hebben, dat het volle wezen en de volle beteekenis dier verandering in het licht gesteld wordt. De apostel Paulus heeft zich nooit geschaamd er openlijk voor uit te komen, dat hij tot eene gansch andere overtuiging gebracht was, en om daarvan de volle beteekenis te erkennen.

En daarom missen Prof. Dr H. H. Kuyper en Ds Joh. Jansen, en allen, die in 1926 of later, dezen genoemden totalen ommezwaai in kerkrechtelijk opzicht hebben gemaakt of meegemaakt, het recht, om het spreken te dezer zake van „nieuw kerkrecht" te wraken. Zij zijn vóór 15 à 12 jaren tot een geheel ander kerkrechtelijk inzicht gekomen, voor hen is dit nu door hen voorgestane kerkrecht inderdaad nieuw, en geen verwijzen naar wat vroeger wel op kerkelijk gebied gebeurd is, kan het feit van het „nieuwe voor hen" te niet doen. Dat verwijzen kan beteekenis hebben voor het antwoord op de vraag, of dit hun nieuwe inzicht juist is, òf niet. Maar voor de vraag, of dit nu door hen aangehangen en voorgestane kerkrecht te hunnen aanzien nieuw is, heeft het wijzen op die vroegere kerkelijke handelingen geenerlei beteekenis.

Niet alleen is deze sedert 1923 of 1926 door hen aangenomene kerkrechtelijke beschouwing voor hen nieuw, maar Prof. Dr H. H. Kuyper heeft deze beschouwing daarna ook op zijne colleges gedoceerd en in „De Heraut" gepropageerd, en in zijne synodale en andere kerkrechtelijke adviezen aangeprezen. En Ds Joh. Jansen heeft haar in zijne boeken sedert 1926 verbreid. We hebben bij hen dus niet maar met een veranderd inzicht te doen, maar ook met een gedoceerd inzicht, met eene kerkrechtelijke leer. Daarom is het gansch onjuist, wanneer Prof. Dr H. H. Kuyper in „De Heraut" van 29 Mei j.l. schrijft: „Met verandering van kerkrecht, oud of nieuw kerkrecht, heeft deze verandering van inzicht echter niets te maken. Prof. Greijdanus bewijst mij te hooge eere, wanneer hij een door mij gegeven advies tot kerkrecht verklaart. Wat oud of nieuw kerkrecht is wordt toch in de eerste plaats beslist door hetgeen de Kerken zelf op grond van Gods Woord hebben beslist of gedaan".

Mocht dit eerst gezegde opgaan, wanneer Prof. Dr H. H. Kuyper zijn veranderd inzicht voor zichzelf gehouden had, nu gaat het echter niet op, nu hij dat op allerlei wijze gepropageerd heeft: op college, door blad, in advies, op Synodes. Naar zijn advies en door zijnen invloed is ook juist het handelen der Synode van 1926 voor een groot deel geschied, zooals het is geweest. Aan deze verantwoordelijkheid kan Prof. Dr H. H. Kuyper zich op deze wijze niet onttrekken. In zijne stellingen, 22 Sept. j.l. te Leeuwarden verdedigd, poneert hij, dat men om het Gereformeerde kerkrecht te kennen mede rekening houden moet ook met „wat door haar dogmatici en canonici vooral in strijd met afwijkende richtingen is geleerd". Zoo schijnt men heen en weer te mogen praten, al naar de gelegenheid van het oogenblik. Nu eens heeft het kerkrecht niets te maken met hetgeen een canonicus leert. Even later heet het, dat „bij de vraag wat Gereformeerd kerkrecht is, rekening te houden" is „met... wat door haar... canonici... is geleerd".

In zeker opzicht is natuurlijk waar, dat het kerkrecht door verandering van menschelijk inzicht niet verandert. Want God stelt het recht vast ook voor of over of in Zijne Kerk. En wat de menschen van dat recht leeren, verandert aan dat recht zelf niets. Voorzoover kan er ook niet gesproken worden van Roomsch, Luthersch, Gereformeerd kerkrecht. Maar toch bezigen we deze termen om aan te duiden de Roomsche, Luthersche, Gereformeerde opvatting of leer van het door God vastgesteld recht voor Zijne Kerk. En op die opvatting of leer heeft nu hetgeen canonici leeraren wel invloed. Zoodat verandering van hun inzicht wijziging van hunne leer tengevolge heeft, en deze weer meer of minder, al naar de persoon is en zijn invloed, wijziging van de praktijk zijner kerk.

Men moet zich niet door dergelijke recht schijnende, maar wezenlijk onhoudbare, redeneeringen aan zijne verantwoordelijkheid willen onttrekken.

Ten opzichte van Prof. Dr H. H. Kuyper en ook van Ds Joh. Jansen, en ten aanzien van allen, die in 1926 den bekenden ommezwaai hebben medegemaakt, mogen we dus van het toen in toepassing gebrachte kerkrecht spreken als van „nieuw kerkrecht". Tevoren verwierpen zij dit kerkrecht als gansch ongereformeerd. En de canonici van destijds hebben onze Gereformeerde Kerken er toe gebracht, in theorie en praktijk deze verandering te volgen.

Wijzen op voorbeelden, dat ook vroeger wel in kerkrechtelijk opzicht gehandeld is als in 1926 te Assen, en dit jaar door de Classis Drachten en de Synode te Sneek, kan beteekenis hebben voor de vraag, of dit nieuwe kerkrecht juist is, Gereformeerd, maar doet niet ter zake omtrent de vraag, of het sedert ± 1924 geleerde en sedert 1926 in toepassing gebrachte kerkrecht nieuw is: het is nieuw, geheel anders, dan wat met en sedert 1886 werd in praktijk gebracht en geleerd. Dat te ontkennen, en aan de erkenning daarvan op allerlei wijze zoeken te ontkomen, is niet manmoedig.

S. GREIJDANUS.

De Groote Catechismus van Zacharias Ursinus. (V.)

87. Welke vrucht komt ons uit het lijden en den dood van Christus toe?

Het is de eenige offerande, waardoor Hij ons de opneming in het verbond der Goddelijke genade, dat is, de vergeving der zonden, de schenking van den Heiligen Geest, de gerechtigheid en het eeuwige leven verworven heeft.

88. Wat beteekent het dus: te gelooven in Christus, die geleden heeft, is gekruisigd, gestorven en nedergedaald ter helle?

Het is, dat elk afzonderlijk ten aanzien van zichzelf voor zeker houde, dat wij, omdat Christus datgene, wat wij verdiend hadden voor ons ten einde toe geleden heeft, bevrijd zijn van de vervloeking en den eeuwigen dood, en dat wij den zegen en het eeuwige leven met Hem zullen genieten; en dat wij de dooding der zonde, door den Geest van Christus begonnen, in onze harten ervaren.

89. Maar daar Christus deze dingen voor ons geleden heeft, waarom lijden wij ook nog zooveel en (waarom) sterven wij?

Wij lijden weliswaar in dit leven en sterven den lichamelijken dood, maar onze verdrukkingen zijn geen bewijzen van Gods toorn; ook zijn ze nòch met onze zonden, nòch met de toekomstige heerlijkheid te vergelijken.

Dáárom toch worden zij ons door onzen Vader opgelegd, opdat wij aan Christus, ons Hoofd, gelijkvormig zouden worden; onze oude mensch allengs met Christus gekruist en begraven, ja tenslotte geheel en al vernietigd zou worden; en opdat wij in het geloof en 't gebed (de aanroeping Gods) zouden geoefend worden, en in onze bewaring en verlossing de macht Gods met bewondering zou waargenomen worden. Daarom zijn alle die (verdrukkingen) voor ons verdraaglijk en heilzaam; en de dood des lichaams zelfs is de ingang tot de eeuwigdurende gelukzaligheid.

90. Hoe verstaat gij, dat Hij TEN DERDEN DAGE IS OPGESTAAN VAN DE DOODEN?

Aldus, dat de Godheid van Christus, door haar eigen almacht, Zijn lichaam, dat Hij toen het gestorven was niet had afgelegd, in het leven heeft teruggeroepen, en met onsterfelijkheid en hemelsche heerlijkheid heeft opgeluisterd.

91. Waarom was het noodig, dat Hij weder uit de dooden opstond?

Ten eerste, om Zijnszelfs wil, omdat het onmogelijk was, dat de menschelijke natuur, vereenigd met het Woord, in den dood zou blijven.

Ten tweede, om onzentwil, omdat het niet genoeg was, dat Hij voor ons de gerechtigheid en het leven verdiende, indien de Middelaar, God en mensch, Jezus Christus, ons ook niet datzelfde door Zijn werkzame kracht deelachtig maakte. Dit kon evenwel niet geschieden, indien Hij niet eerst den dood in Zijn eigen lichaam overwonnen had.

92. Wie moet men dus zeggen dat in Christus, uit de dooden opgestaan, gelooven?

Die nu al in zich de beginselen der gerechtigheid en des eeuwigen levens van Hem ontvangen hebben, en ook in den dood des lichaams evenmin kunnen blijven als Hij, hun Hoofd, Wiens leden zij zijn.

93. Wat bedoelt gij, als gij zegt, dat Hij is OPGEVAREN TEN HEMEL?

Dat Hij Zijn menschelijke natuur boven alle zichtbare hemelen heeft opgevoerd, en dat Hij volgens haar[7]) tot aan het einde der wereld niet op aarde verkeert, maar in dat onmetelijke licht, waarin God door de zalige engelen en menschen met bewondering waargenomen wordt.

94. Is Hij dan niet met ons tot aan de voleinding der wereld, zooals Hij beloofd heeft?

Naar de menschelijke natuur is Hij nu niet op aarde, maar met Zijn Godheid en Geest, macht en genade wijkt Hij nimmermeer van ons.

95. Worden dan de twee naturen in Christus niet uiteengerukt, als de menschelijke niet overal is, waar de Goddelijke is?

Allerminst. Daar toch de Goddelijke natuur oneindig is, behoeft zij, om elders te zijn, zich geenszins van Zijn lichaam af te scheiden. Zij bestaat en blijft immers voortdurend tegelijk binnen en buiten dat (lichaam).

96. Waarom is Hij ten hemel gevaren?

Ten eerste, omdat ten aanzien van de majesteit van den mensch Christus vereischt werd, dat Hij, toen de tijd Zijner vernedering geëindigd was, niet in deze verderfelijke wereld, maar buiten haar in de hemelsche heerlijkheid zou leven.

Ten tweede, opdat Hij door deze buitengewone zegetocht, ons plechtig verzekeren zou van Zijn overwinning over de zonde, den dood en alle Zijne en onze vijanden.

Ten derde, opdat de Kerk tot aan het einde der wereld, zou weten, dat Hij niet is geweest een verschijnsel

7) n.l. Zijn menschelijke natuur.

---

een onderdeel der sociale hygiëne, bestrijken beide het terrein van de sociale zijde der genees- en verpleegkunde.

Bij deze omschrijving van het begrip psychische hygiëne dient men zich echter duidelijk voor oogen te stellen, dat elke scherpe scheiding tusschen lichamelijke en geestelijke gezondheidszorg uit den booze is. Men kan den mensch wel theoretisch, in abstracto, analyseeren in lichaam en geest, maar in de werkelijkheid, in concreto, hebben wij altijd te doen met den geheelen mensch. Lichaam en geest vormen tijdens het leven een eenheid; tusschen beide bestaat een voortdurende wisselwerking. Verschillende lichamelijke ziektetoestanden werken storend op den geestestoestand. Omgekeerd kan een krachtige harmonische geest van overwegenden invloed zijn om lichamelijke ziekte te stuiten of te temperen. Wanneer door sociaalhygiënische maatregelen getracht wordt het lichaam gezond te houden of te maken, komt dit ook de geestelijke zijde van den mensch ten goede, daar immers ziekten, kwalen en gebreken vaak de ziel in ongunstigen zin beïnvloeden. Evenzoo zullen sociaal-hygiënische maatregelen, die den geest gezond houden of maken, het lichaam in zijn functies en prestaties ten goede komen. Volkomen juist merkte Josephus Jitta[4]) dan ook op, dat elke scherpe scheiding tusschen de psychische en somatische verzorging van het volk van grond ontbloot is.

Hoewel dus het streven naar geestelijke volksgezondheid niet alleen heeft te maken met den geest, maar evenzeer met het lichaam, richt de beweging zich practisch voornamelijk naar de psychische zijde van den mensch en wil zij medehelpen geestelijke nooden zoo mogelijk te voorkomen en geestelijk lijden te lenigen. Omdat zij een sociaalwetenschappelijke beweging is, ontleent zij haar hulpmiddelen aan de wetenschappen, die de menschelijke gedragingen en verhoudingen bestudeeren en regelen, n.l. de psychiatrie (leer der geestelijke afwijkingen en haar behandeling), de zielkunde, de opvoedkunde, de rechtswetenschap, de moraal en de sociologie (maatschappij-leer). Haar doel is langs organisatorischen weg toe te passen de maatregelen ons door deze wetenschappen geleerd om geestelijk lijden te voorkomen of te genezen en een gezonden geest gezond te houden. Zooals gezegd, treedt in de beweging voor psychische hygiëne de praeventie sterk op den voorgrond. Van dit standpunt bezien kan men de geestelijke volksgezondheid omschrijven als het streven om de inzichten der psychologie en psychiatrie toe te passen op het individu, het gezin, de school, de beroepskeuze, de industrie en het openbare leven ter voorkoming van geestesziekte, afwijkende persoonlijkheid, misdaad, sociale achterlijkheid en zelfmoord.[5])

Met deze uiteenzettingen over het begrip geestelijke volksgezondheid en het doel der psychische hygiëne is de beweging voor geestelijke volksgezondheid nog niet ten volle gekarakteriseerd. Men vergete toch niet, dat de geestelijke volksgezondheid geen bepaalde wetenschappelijke leer is, maar een huidige strooming, een op een bepaald doel gerichte beweging. Tusschen een wetenschap en een beweging zijn wel bepaalde punten van overeenkomst, maar ook zeer typische punten van verschil. Zoo maken, om een punt van overeenkomst te noemen, de aanhangers van een beweging een dankbaar gebruik van de wetenschap en beoefenen die ook vaak zelf. Typeerend voor een beweging is echter — en zie daar een markant verschil — dat steeds een massa, enthousiaste, niet-wetenschappelijke menschen met de beweging meeloopen en haar op allerlei wijze steunen. En, om nog een punt van verschil te noemen, een ander typisch kenmerk van een beweging is verder het streven naar voortdurende propaganda.[6]) Wanneer wij, om het begrip geestelijke volksgezondheid nader en vollediger te omschrijven, het terrein gaan bepalen, waarop de psychische hygiëne werkt, komt o.m. dit typeerende van een beweging duidelijk naar voren.

D. A. C. D.

Ned. Ver. voor geestelijke volksgezondheid, 10 Maart 1934, blz. 5—12.

4) Dr Josephus Jitta: „Mental Hygiene". Openingsrede van het 35e congres van Openbare Gezondheidsregeling te Nijmegen. Tijdschr. voor sociale hygiëne, 1930, blz. 435.

5) Dr C. T. Kortenhorst: Overzicht van de Charitatieve Vereenigingen voor Geestelijke Volksgezondheid, blz. 1—2. Geschriften van de R. K. Charitatieve Vereeniging voor geestelijke volksgezondheid.

6) Vgl. Dr A. C. Hagedoorn en Dr A. L. Hagedoorn: De eugenische beweging en de eugenetica. N. T. v. Gen., 1933, II, blz. 2842.